

a snížená spontaneita mohou být v jednom pojetí kritériem hypnózy, zatímco v jiném ne. Může jít např. o hypnózu, i když je přítomna potřeba logické konzistence. Jevy uváděné obvykle jako indikátory hypnózy (raport, vnucení nebo znemožnění jednání, amnezie aj.) považujeme za projevy typické, nikoliv kritériální.

Současná hypnologie nedisponuje ještě, přes všechny pokroky v posledním dvacetiletí, takovými daty, která by dovolovala jednoznačně zodpovědět otázku indikátorů hypnotického stavu. To souvisí s faktem, že dosud neexistuje jednoznačně akceptovaná teorie hypnózy; výzkumy přinášejí nové poznatky, které zatím nezjednodušují, ale naopak obohacují výkladové principy, takže vznikají nové koncepce. Nejnadějnější mezi současnými přístupy k podstatě hypnózy se zdají být multidimenzionální teorie. V tomto ohledu se přikláníme k názoru českých autorů (Hoskovec 1970, Kratochvíl 1972), kteří se teoretickými problémy hypnotického stavu v posledních letech zabývali podrobně.

2.3. SUGESCE A SUGESTIBILITA

Základním prvkem každé výkladové koncepce hypnózy je *sugesce*. Přesto, že názory na sugesci jsou méně rozdílné než názory na povahu hypnotického stavu, i zde lze vysledovat odlišné přístupy. Tak podle teoretických východisek autora je sugesce chápána např. jako podmíněný reflex (Pavlov), regres k archaické mentální funkci (Solovey a Milechnin), manévr v interpersonálním styku (Haley), apod. Podrobnější přehled definic sugesce a jejich zhodnocení uvedli v naší literatuře Hoskovec (1965) a Svoboda (1968).

Jako reprezentativní příklady chápání sugesce uvedme např. Meares (1960): „Pojem sugesce v psychologii znamená proces, který určuje nekritické přijetí myšlenky, přičemž myšlenka může být sdělena verbálně (logickými významy slov), extraverbálně (implikovanými významy slov) nebo nonverbálně (různými jinými způsoby, jako jsou gesta, výraz obličeje nebo jiné projevy chování). Ve skutečnosti je proces sugesce obvykle účinný jen potud, pokud není umožněno rozvinutí intelektově logického procesu“. Chemnitz a Feingold (1980) definují sugesci jako podnět, který vyvolává emocionální, nekontrolované, nekritické a často nevědomé chování a prožívání. Ve vymezení sugesce se tedy za posledních dvacet let nic nezměnilo.

Na rozdíl od historického unidimenzionálního pojetí Bernheima a Liebaulta jsou sugesce chápány moderními autory v několika kvalitách. Stuchlík (1964, 1967) dělí sugesce na:

1. alternativní neboli binární — které je možno charakterizovat jako situaci „buď-anebo“, sugerend buď sugesci přijme nebo nepřijme,
2. arbitrární — sugerend sugesci přijal, ale provedení, náplň sugesce je ponechána „výběru, uvážení, volbě“ sugerenda.

Langen (1972 b) rozlišuje na základě názoru Stokvise a Pflanze čtyři formy sugescí, a to podle toho, zda je sugestor podává záměrně nebo nevědomky a zda je sugerendus očekává nebo ne. Reakce na sugesce, a to zejména v hypnóze, je komplikovanější, než se na první pohled může zdát. Weitzenhoffer (1963) upozorňuje na to, že podnět, který působí jako sugesce, vyvolává nejen přímý